Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PRIITA PIKAMÄA
přednesené dne 29. července 2019 [1]

Věc C-460/18 P

HK
proti

Radě a Evropské komisi

„Kasační opravný prostředek – Veřejná služba – Důchody – Pozůstalostní důchod – Článek 17 přílohy VIII služebního řádu – Podmínky přiznání – Pojem ‚pozůstalý manžel' – Podmínka délky trvání manželství – Jiné než manželské svazky – Faktický svazek – Rovné zacházení – Přiměřenost – Články 20 a 52 Listiny základních práv Evropské unie"

1. Účastník řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatel) se tímto kasačním opravným prostředkem domáhá zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 3. května 2018, HK v. Komise (T-574/16, nezveřejněný, dále jen „napadený rozsudek", EU:T:2018:252), kterým Tribunál zamítl jeho žalobu na neplatnost rozhodnutí Komise, založenou na námitce protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu úředníků Evropské unie (dále jen „služební řád"), a to rozhodnutí, kterým mu Komise na základě tohoto ustanovení odmítla přiznat nárok na pozůstalostní důchod z toho důvodu, že jeho manželství s úřednicí, která zemřela, trvalo méně než jeden rok, přičemž nebyla zohledněna předchozí doba nesezdaného soužití.

2. Kromě klasické problematiky odůvodnění rozsudku Tribunálu poskytuje projednávaná věc Soudnímu dvoru příležitost, aby se poprvé vyjádřil ke slučitelnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu s obecnou zásadou rovného zacházení zakotvenou v článku 20 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina"), a to na jedné straně s ohledem na situaci nesezdaných párů a na druhé straně s ohledem na páry, jejichž manželství trvá méně než jeden rok v okamžiku úmrtí manžela, který je úředníkem, a na ty, které by dosáhly požadovaného trvání, pokud by byla zohledněna předchozí doba společného soužití.

3. Tato otázka s nepopiratelnou společenskou dimenzí má zjevně zásadní význam pro všechny příslušníky evropské veřejné služby.

1 – Původní jazyk: francouzština.

I. Právní rámec

4. Služební řád je přílohou nařízení č. 31 (EHS)/11 (ESAE), kterým se stanoví služební řád úředníků a pracovní řád zaměstnanců Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii[2]. Toto nařízení bylo několikrát pozměněno, zejména v roce 2004 nařízením Rady (ES, Euratom) č. 723/2004 ze dne 22. března 2004, kterým se mění služební řád úředníků a pracovní řád ostatních zaměstnanců Evropských společenství[3].

5. Článek 1d služebního řádu ve znění použitelném v rozhodné době stanoví:

„1. Při používání tohoto služebního řádu se zakazuje jakákoli diskriminace na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, etnického nebo sociálního původu, genetických rysů, jazyka, náboženského vyznání či přesvědčení, politického či jiného smýšlení, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.

Pro účely tohoto služební řádu se jiný než manželský svazek považuje za manželství za předpokladu, že jsou splněny všechny podmínky uvedené v čl. 1 odst. 2 písm. c) přílohy VII.

[…]

5. Pokud osoby podléhající tomuto služebnímu řádu, které se domnívají, že byly poškozeny, protože v jejich případě nebyla uplatněna výše stanovená zásada rovného zacházení, uvedou skutečnosti, z nichž lze dovodit, že došlo k přímé či nepřímé diskriminaci, je povinností orgánu prokázat, že k žádnému porušení zásady rovného zacházení nedošlo. Toto ustanovení se nepoužívá v disciplinárních řízeních.

6. Při zachování zásady zákazu diskriminace a zásady proporcionality musí být každé omezení těchto zásad odůvodněno objektivními a přijatelnými důvody a zaměřeno na dosažení oprávněných cílů obecného zájmu v rámci personální politiky. Uvedenými cíli lze ospravedlnit zvláště zavedení povinné věkové hranice pro odchod do důchodu a minimální věkové hranice pro čerpání důchodu.“

6. Článek 79 první pododstavec služebního řádu stanoví:

„Pozůstalý manžel/pozůstalá manželka po úředníkovi nebo bývalém úředníkovi má nárok za podmínek stanovených v kapitole 4 přílohy VIII na vdovský [pozůstalostní] důchod ve výši 60 % starobního důchodu nebo příspěvku v invaliditě, který byl vyplácen zemřelému/zemřelé nebo který by mu/jí bez ohledu na trvání služby a věk náležel v okamžiku jeho/jejího úmrtí.“

7. Článek 1 odst. 1 a 2 přílohy VII služebního řádu stanoví:

„1. Základní výše příspěvku na domácnost činí 170,52 EUR plus 2 % základního platu zaměstnance.

2. Příspěvek na domácnost se poskytuje:

a) ženatému úředníkovi nebo vdané úřednici,

b) ovdovělému, rozvedenému nebo právně rozloučenému nebo svobodnému zaměstnanci s jedním nebo více vyživovanými dětmi podle čl. 2 odst. 2 a 3,

2 – Úř. věst. 1962, 45, s. 1385.

3 – Úř. věst. 2004, L 124, s. 1; Zvl. vyd. 01/02, s. 130.

c) zaměstnanci, který je registrován jako stálý partner v jiném než manželském svazku, za předpokladu, že:

   i) pár předloží právní dokument uznaný členským státem nebo příslušným orgánem členského státu, kterým se potvrzuje jejich jiný než manželský svazek,

   ii) žádný z partnerů nežije v manželském svazku nebo v dalším než jiném manželském svazku,

   iii) partneři nejsou spřízněni v žádném z těchto příbuzenských vztahů: rodič, dítě, prarodič, vnuk/vnučka, bratr, sestra, teta, strýc, synovec, neteř, zeť, snacha,

   iv) pár nemá možnost v členském státě uzavřít právoplatné manželství; pro účely tohoto bodu se má za to, že pár má možnost uzavřít právoplatné manželství pouze tehdy, splňují-li oba partneři všechny podmínky stanovené právními předpisy členského státu, které uzavření manželství takového páru povolují.

d) na základě zvláštního odůvodněného rozhodnutí orgánu oprávněného ke jmenování [OOJ], přijatého na základě podpůrných dokladů, úředníkovi, který sice nesplňuje podmínky stanovené v písmenech a), b) a c), ale převzal skutečnou odpovědnost za rodinu.“

8. Článek 17 přílohy VIII služebního řádu stanoví, co se týče pozůstalostního důchodu pro pozůstalého manžela/pozůstalou manželku [dále jen „pozůstalý manžel“] následující:

„Pokud úředník v jednom ze správních postavení uvedených v článku 35 služebního řádu zemře, má jeho pozůstalý manžel/pozůstalá manželka nárok, pokud manželství trvalo alespoň jeden rok v době jeho úmrtí a s výhradou ustanovení čl. 1 odst. 1 […] a článku 22 [přílohy VIII služebního řádu], na pozůstalostní důchod ve výši 60 % starobního důchodu, který by byl úředníkovi vyplácen, bez ohledu na délku jeho služby a věk, kdyby o takový důchod požádal ke dni jeho úmrtí.

K podmínce délky trvání manželství uvedené v prvním pododstavci se nepřihlíží, pokud má úředník z tohoto nebo z dřívějších manželství jedno nebo více dětí za předpokladu, že se pozůstalý manžel/pozůstalá manželka o tyto děti stará nebo staral/starala, nebo pokud úmrtí bylo způsobeno postižením vzniklým nebo nemocí získanou v souvislosti s plněním služebních povinností nebo bylo důsledkem nehody.“

II. Skutečnosti předcházející sporu

9. HK, navrhovatel, a paní N spolu začali žít v průběhu roku 1994 v Lutychu (Belgie).

10. Paní N byla úřednicí Evropské komise a byla přidělena ke Společnému výzkumnému středisku (JRC) v Seville (Španělsko) od 16. května 2005.

11. Navrhovatel trpěl diabetem II. typu, což mu bránilo pracovat nebo se vzdělávat, přičemž životní potřeby páru za těchto okolností uspokojovala paní N.

12. Navrhovatel a paní N uzavřeli manželství v Lutychu dne 9. května 2014.

13. Paní N zemřela dne 11. dubna 2015.

14. Dne 14. dubna 2015 byl navrhovatel ústně informován Komisí, že nemá nárok na pozůstalostní důchod (dále jen „sporné rozhodnutí“).

15. Dne 15. června 2015 navrhovatel podal proti spornému rozhodnutí stížnost.

16. Rozhodnutím ze dne 15. září 2015 Komise zamítla tuto stížnost s odůvodněním, že manželství netrvalo dostatečně dlouho, konkrétně dobu kratší než jeden rok, kromě toho předchozí dobu nesezdaného soužití nelze do požadované doby trvání započítat.

III. Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

17. Návrhem došlým kanceláři Soudu pro veřejnou službu Evropské unie dne 18. února 2016 podal navrhovatel žalobu znějící na zrušení sporného rozhodnutí a náhradu utrpěné nemajetkové újmy.

18. Na základě článku 3 nařízení (EU, Euratom) 2016/1192 [4] byla tato věc předána Tribunálu ve stavu, ve kterém se nacházela k datu 31. srpna 2016.

19. Co se týče návrhového žádání směřujícího ke zrušení sporného rozhodnutí, navrhovatel uplatnil námitku protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu opřenou o dva žalobní důvody vycházející zaprvé ze „svévolné a nepřiměřené“ povahy podmínek způsobilosti pro přiznání nároku na pozůstalostní důchod a zadruhé z diskriminace založené na porušení článku 21 Listiny a článku 2 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání [5].

20. Tribunál žalobu zamítl v celém rozsahu a rozhodl, že HK ponese vlastní náklady řízení a uložil mu náhradu nákladů řízení vynaložených Komisí.

IV. Návrhová žádání účastníků řízení a řízení před Soudním dvorem

21. Dne 12. července 2018 navrhovatel podal kasační opravný prostředek proti rozsudku Tribunálu a navrhnul, aby Soudní dvůr:

– prohlásil kasační opravný prostředek za přípustný a opodstatněný;

– zrušil napadený rozsudek;

– věc sám rozhodl a vyhověl nárokům, které navrhovatel uplatnil v prvním stupni, včetně uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení straně žalované, nebo aby

– vrátil věc k rozhodnutí Tribunálu, přičemž o náhradě nákladů řízení o kasačním opravném prostředku bude rozhodnuto podle článku 184 jednacího řádu Soudního dvora.

22. Komise navrhovala zamítnutí kasačního opravného prostředku a uložení náhrady veškerých nákladů řízení navrhovateli.

23. Rada Evropské unie, vedlejší účastnice řízení podporující v prvním stupni Komisi, podala žádost o konání jednání na základě čl. 76 odst. 3 jednacího řádu Soudního dvora, které bylo vyhověno.

24. Účastníci řízení byli vyslechnuti na jednání před Soudním dvorem, které se konalo dne 8. května 2019.

4 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 6. července 2016 o přenesení pravomoci rozhodovat v prvním stupni spory mezi Evropskou unií a jejími zaměstnanci na Tribunál (Úř. věst. 2016, L 200, s. 137).

5 – Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79.

V. Právní analýza

25. V rámci této analýzy se mi jeví nezbytné zabývat se nejprve přezkumem kritiky navrhovatele týkající se splnění povinnosti Tribunálu uvést odůvodnění, přičemž tato kritika je podle mého názoru oprávněná a vede mne k návrhu na zrušení napadeného rozsudku Soudním dvorem na tomto základě. Na základě tohoto přístupu a vzhledem ke splnění podmínek pro úplné meritorní rozhodnutí věci byla nejprve posouzena přípustnost a opodstatněnost žaloby podané navrhovatelem k Tribunálu a na základě tohoto posouzení se navrhuje zrušit rozhodnutí Komise o odmítnutí přiznat navrhovateli pozůstalostní důchod.

A. Ke kasačnímu opravnému prostředku

26. Navrhovatel uplatňuje na podporu svého kasačního opravného prostředku dva důvody, z nichž první vychází z porušení čl. 17 prvního pododstavce přílohy VIII služebního řádu a zároveň z nejednoznačnosti, nekonzistentnosti a rozporuplnosti odůvodnění napadeného rozsudku a druhý vychází z porušení zásady zákazu diskriminace a z nedostatečného odůvodnění napadeného rozsudku.

27. Zdá se, že navrhovatel ve svých dvou důvodech směřujících ke zrušení směšuje kritiku týkající se na jedné straně povinnosti uvést odůvodnění, které musí Tribunál dostát, a na druhé straně opodstatněnosti odůvodnění napadeného rozsudku, tedy dvě rozdílné otázky vyžadující samostatné posouzení.

28. V souvislosti s povinností uvést odůvodnění je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury musí z odůvodnění napadeného rozsudku jasně a jednoznačně vyplývat úvahy Tribunálu tak, aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí rozhodnutí, a Soudní dvůr mohl vykonat přezkum [6].

29. Otázka, zda je odůvodnění rozsudku Tribunálu rozporuplné nebo nedostatečné, představuje právní otázku, kterou je jako takovou možno uplatnit v rámci kasačního opravného prostředku [7]. Kromě toho chybějící nebo nedostatečné odůvodnění rozsudků Tribunálem představuje důvod veřejného pořádku, který musí být uplatněn soudem Unie [8].

30. Před posouzením odůvodnění napadeného rozsudku je nejprve třeba připomenout předmět sporu před Tribunálem, tedy hlavní návrh na zrušení sporného rozhodnutí založený na námitce protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu, opřený o dva žalobní důvody vycházející zaprvé ze „svévolné a nepřiměřené“ povahy podmínek způsobilosti pro přiznání nároku na pozůstalostní důchod a zadruhé z diskriminace založené na porušení článku 21 Listiny a článku 2 směrnice 2000/78.

31. Tyto dva formálně oddělené důvody tvoří ve skutečnosti jednu a tutéž výtku týkající se porušení zásady rovného zacházení [9], mezitím zakotvené v článku 20 Listiny, která vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno [10].

6 – Viz zejména rozsudky ze dne 11. června 2015, EMA v. Komise (C-100/14 P, nezveřejněný, EU:C:2015:382, bod 67 a citovaná judikatura), a ze dne 26. května 2016, Rose Vision v. Komise (C-224/15 P, EU:C:2016:358, bod 24).

7 – Viz zejména rozsudky ze dne 8. února 2007, Groupe Danone v. Komise (C-3/06 P, EU:C:2007:88, bod 45), a ze dne 19. prosince 2012, Planet v. Komise (C-314/11 P, EU:C:2012:823, bod 63).

8 – Viz rozsudek ze dne 11. dubna 2013, Mindo v. Komise (C-652/11 P, EU:C:2013:229, bod 30).

9 – Žalobní důvod vycházející ze „svévolné a nepřiměřené“ povahy je částečnou reprodukcí bodu 72 rozsudku ze dne 15. dubna 2010, Gualtieri v. Komise (C-485/08 P, EU:C:2010:188), zmíněného v bodě 19 žaloby, v němž je obsažena odpověď Soudního dvora na přezkum žalobního důvodu vycházejícího z nedodržení zásady rovného zacházení. S touto analýzou argumentace navrhovatele souhlasí Rada (bod 6 spisu vedlejšího účastníka) a Komise (bod 2 vyjádření ke spisu Rady jakožto vedlejšího účastníka).

10 – Viz zejména rozsudky ze dne 5. června 2008, Wood (C-164/07, EU:C:2008:321, bod 13), a ze dne 19. listopadu 2009, Sturgeon a další (C-402/07 a C-432/07, EU:C:2009:716, bod 48).

32. Rozlišení mezi dvěma kategoriemi osob nacházejících se ve srovnatelných situacích může být objektivně odůvodněno jakýmkoli legitimním cílem, pokud je dotčené opatření vhodné a nezbytné k dosažení tohoto cíle, přičemž právě to navrhovatel zpochybňuje, když tvrdí, že podmínka, podle které má pozůstalý manžel nárok na pozůstalostní důchod pouze tehdy, je-li v okamžiku úmrtí úředníka jeho manželem alespoň jeden rok, je „svévolná a nepřiměřená".

33. V napadeném rozsudku se však Tribunál omezil na postupný přezkum dvou žalobních důvodů, aniž se zabýval jakoukoli kvalifikací, což je podle mého názoru příčinou toho, že z odůvodnění jasně nevyplývají úvahy Tribunálu.

34. V tomto ohledu navrhovatel tvrdí, že odůvodnění napadeného rozsudku je „nejednoznačné, nekonzistentní a rozporuplné". Zejména uvádí, že Tribunál vykládá pojem „manžel/manželka" v některých bodech jako pojem spojený výhradně s manželským stavem, zatímco v jiných bodech rozsudku staví pojmy „manžel/manželka" a „jiný než manželský svazek" na roveň.

35. Je třeba poznamenat, že v rámci posouzení prvního žalobního důvodu vzneseného navrhovatelem vyložil Tribunál pojem „pozůstalý manžel/pozůstalá manželka" a v bodě 23 napadeného rozsudku konstatoval, že ustanovení čl. 17 prvního pododstavce přílohy VIII služebního řádu jsou jasná a přesná a jednoznačně stanoví podmínky pro přiznání nároku na pozůstalostní důchod, konkrétně že „manželství [se zesnulým úředníkem] trvalo alespoň jeden rok".

36. Tribunál tak přiřazuje pojem „manžel/manželka" výlučně k manželskému stavu, což potvrzuje v bodech 25 a 30 [11] s odkazem na obvyklý význam tohoto pojmu, a v bodech 27 až 29 s ohledem na univerzální povahu pojmu „manželství", jakožto formy občanskoprávního svazku uznané ve všech členských státech a zakládající zvláštní právní povinnosti, na rozdíl od jiného než manželského svazku nebo nesezdaného soužití.

37. Je tedy přinejmenším překvapivé číst v bodě 32 napadeného rozsudku, který navíc obsahuje shrnující závěry, že unijní normotvůrce, tím, že omezil přiznání uvedeného důchodu na osoby, které uzavřely civilní sňatek, „jakož i na registrované partnery, kteří nemají možnost uzavřít manželství", nejednal svévolně.

38. Z tohoto bodu zjevně vyplývá, že přiznání pozůstalostního důchodu není určeno výlučně pozůstalému manželovi ve smyslu osoby ve výhradně manželském svazku, na rozdíl od toho, co bylo doposud tvrzeno, aniž Tribunál poskytl jakékoli vysvětlení umožňující porozumět údaji o tom, že za určitých podmínek se nárok na pozůstalostní důchod rozšiřuje i na jiné než manželské svazky.

39. V bodě 28 napadeného rozsudku Tribunál v obtížně uchopitelné formulaci uvedl, že „manželství v zásadě není srovnatelné s nesezdaným soužitím nebo s jinými situacemi *de facto*", přičemž použití výrazu „v zásadě" značí, že výjimečně tomu může být jinak, bez dalšího upřesnění.

40. Co se týče posouzení druhého žalobního důvodu uvedeného navrhovatelem a vycházejícího z porušení zásady zákazu diskriminace, Tribunál v bodech 48, 51 a 53 napadeného rozsudku znovu potvrdil výlučný vztah mezi pozůstalým manželem a manželským stavem, přičemž test srovnatelnosti byl proveden mezi situací zesnulého úředníka, který žil ve volném svazku, a situací úředníka, „který byl ženat".

11 – V bodě 31 napadeného rozsudku Tribunál výslovně uvádí, že pojem „manžel/manželka" se týká „výhradně" vztahu založeného na civilním sňatku v tradičním slova smyslu.

41. V bodě 47 napadeného rozsudku však Tribunál uvádí, že podmínka pro přiznání pozůstalostního důchodu spočívá v povaze právního vztahu, který pojil zesnulého úředníka a „pozůstalého manžela nebo partnera“, opět bez bližšího upřesnění pojmu partnerství a jeho přesného rozsahu, který může zahrnovat situaci zákonem uznaného svazku spočívajícího v oficiálně registrovaném jiném než manželském svazku, o němž hovoří bod 32 napadeného rozsudku, nebo situaci faktického svazku, jakým bylo nesezdané soužití, v němž žil navrhovatel se zesnulou úřednicí před uzavřením manželství.

42. Komise tvrdí, že bod 47 musí být vykládán s ohledem na použití spojky „nebo“, která znamená nutnost odlišného posouzení každé z uvedených situací, přičemž pouze první z nich, kde existuje manželství, zakládá způsobilost k přiznání pozůstalostního důchodu.

43. Tomuto výkladu však odporuje výše uvedený bod 32 napadeného rozsudku.

44. Za těchto okolností se domnívám, že z odůvodnění napadeného rozsudku jasně a jednoznačně nevyplývají úvahy Tribunálu ohledně osob, jimž přísluší pozůstalostní důchod, přičemž tento stav je dle mého názoru zapříčiněn neúplnou analýzou ustanovení služebního řádu týkajících se otázky přiznání uvedeného důchodu.

45. Tribunál se omezil na citaci článku 17 přílohy VIII služebního řádu a opomněl odkázat na jiná relevantní ustanovení tohoto řádu, konkrétně na článek 79, ale také, a to především, na čl. 1d odst. 1 druhý pododstavec a čl. 1 odst. 2 přílohy VII služebního řádu.

46. Článek 1d odst. 1 druhý pododstavec služebního řádu rozšiřuje výhody a práva založená služebním řádem a přiznaná ženatým úředníkům / vdaným úřednicím na všechny jiné než manželské partnery, ale podle odkazu na čl. 1 odst. 2 písm. c) přílohy VII služebního řádu pouze na ty, jejichž sezdané partnerství je oficiálně registrované a kteří nemají možnost uzavřít manželství [12].

47. Článek 1 odst. 2 písm. c) přílohy VII služebního řádu ve spojení s článkem 17 přílohy VIII služebního řádu tedy rozšiřuje nárok na pozůstalostní důchod na páry v oficiálně registrovaném partnerství, které v některých členských státech nemají možnost uzavřít manželství, myšlena je zde situace párů stejného pohlaví.

48. Ukazuje se tak, že pojem „pozůstalý manžel“ nemusí být spojen výhradně s manželským stavem.

49. Tato relevantní ustanovení služebního řádu ve vzájemném spojení možná vysvětlují znění bodu 32 napadeného rozsudku, podle kterého je přiznání pozůstalostního důchodu omezeno na osoby sezdané v právoplatném manželství, „jakož i na registrované partnery, kteří nemají možnost uzavřít manželství“, avšak rozsudek o tom nehovoří.

50. Otázka rozsahu působnosti čl. 17 prvního pododstavce přílohy VIII služebního řádu, pokud jde o jeho právní subjekty, je úzce spojena s otázkou srovnatelnosti situací, které jsou poměřovány za účelem ověření slučitelnosti tohoto ustanovení s obecnou zásadou rovného zacházení.

51. V tomto případě Tribunál ověřuje, zda situace zesnulého úředníka, který žil ve volném, stabilním a dlouhodobém svazku a jehož partner využíval jeho příjmů, je srovnatelná se situací zesnulého úředníka, který byl ženatý, přičemž pomíjí případ registrovaných partnerů, kteří nemají možnost uzavřít manželství [13], přestože je tento případ zmíněn v bodě 32 rozsudku, třebaže navrhovatel na podporu svého tvrzení o porušení zásady rovného zacházení uváděl zejména srovnatelnost zákonem uznaných svazků a faktických svazků.

12 – Článek 1 odst. 2 písm. c) přílohy VII služebního řádu stanoví, že žádný z partnerů nesmí žít v manželském svazku nebo v dalším jiném než manželském svazku a že partneři nesmí být spojeni určitými příbuzenskými vazbami.

13 – Tato poznámka je nezávislá na jakékoli možné shodě, co se týče výsledku testu srovnatelnosti po zařazení této druhé kategorie osob.

52. Tato zjednodušující kategorizace a srovnání situací rovněž ztěžuje pochopení úvah Tribunálu s ohledem na žalobní důvod vytýkající „svévolnou a nepřiměřenou“ povahu podmínky minimálně ročního trvání manželství, přičemž nutno připomenout, že navrhovatel byl se zesnulou úřednicí skutečně ženat a že mu bylo odmítnuto přiznání nároku na pozůstalostní důchod z toho důvodu, že jejich manželství netrvalo celý jeden rok, navíc bylo odmítnuto zohlednění předchozí doby nesezdaného soužití.

53. Tribunál se v bodě 35 napadeného rozsudku omezuje na konstatování, že podmínka alespoň ročního trvání manželství „není nepřiměřená sledovanému cíli potírání podvodů [14]“, což nutně svědčí o tom, že byl zohledněn legitimní cíl odlišit srovnatelné situace a provést kontrolu proporcionality, avšak neumožňuje to porozumět tomu, jak Tribunál k tomuto závěru dospěl na základě pouhého poměření situací, které jej vedlo k tvrzení, že tyto situace nejsou srovnatelné.

54. Znění bodů 35 a 36 napadeného rozsudku znovu ukazuje nejednoznačné úvahy Tribunálu, jelikož tento v prvním bodě konstatuje přiměřenou povahu podmínky ročního trvání manželství pro dosažení „cíle potírání podvodů“, aby poté ve druhém bodě uzavřel, že dvojí kritérium spočívající v právoplatném manželství trvajícím alespoň jeden rok „tak“ není ani svévolné ani nepřiměřené s ohledem na „účel pozůstalostního důchodu“.

55. Tím Tribunál evokuje dva různé pojmy, konkrétně legitimní cíl odůvodňující odlišování srovnatelných situací a účel pozůstalostního důchodu, ve vztahu k němuž je třeba ověřit, zda faktická a právní situace dotčených osob je srovnatelná, avšak nevysvětluje příčinnou souvislost mezi oběma body, což vede ke zmatení těchto dvou pojmů.

56. Pokud by Soudní dvůr s touto analýzou souhlasil, bylo by nutno dojít k závěru, že Tribunál nesplnil povinnost uvést odůvodnění, protože nejednoznačné odůvodnění napadeného rozsudku navrhovateli neumožňuje porozumět úvahám Tribunálu ohledně tvrzeného porušení zásady rovného zacházení, které zakládá námitku protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu, a tedy porozumět zamítnutí jeho žaloby, ani neumožňuje Soudnímu dvoru vykonat v tomto bodu soudní přezkum.

57. Pro úplnost ostatně podotýkám, že Komise ve své žalobní odpovědi dospěla k závěru o nepřípustnosti návrhového žádání znějícího na zrušení, a to s tvrzením, že mezi stížností a žalobou není shoda, jelikož první z dokumentů neobsahuje námitku protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu.

58. Nutno však konstatovat, že tato argumentace zůstala bez odpovědi v napadeném rozsudku, který se o ní ani nezmiňuje.

59. Je třeba připomenout, že v rámci řízení o kasačním opravném prostředku je cílem přezkumu Soudního dvora zejména ověřit, zda Tribunál odpověděl právně dostačujícím způsobem na všechny argumenty uplatněné žalobcem [15].

14 – Kromě žalobního důvodu samotnou svou povahou výslovného a týkajícího se „svévolné a nepřiměřené“ povahy podmínky alespoň ročního trvání manželství navrhovatel rozvinul, na rozdíl od toho, co tvrdí Tribunál v bodě 34 napadeného rozsudku, kritickou argumentaci cíle odlišování, a to v bodech 14 až 16 svého vyjádření ke spisu vedlejšího účastníka řízení předloženého Radou.

15 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise (C-185/95 P, EU:C:1998:608, bod 128); ze dne 29. dubna 2004, British Sugar v. Komise (C-359/01 P, EU:C:2004:255, bod 47), a ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, EU:C:2005:408, bod 244).

60. Soudní dvůr taktéž rozhodl, že důvod kasačního opravného prostředku vycházející z nedostatečné odpovědi Tribunálu na argumenty uplatněné v prvním stupni v podstatě znamená, že je vytýkáno porušení povinnosti uvést odůvodnění vyplývající z článku 36 statutu Soudního dvora Evropské unie, použitelného na Tribunál podle čl. 53 prvního pododstavce téhož statutu a článku 81 jednacího řádu Tribunálu [16], přičemž důvod kasačního opravného prostředku vycházející z porušení takové povinnosti představuje důvod veřejného pořádku, který musí být soudem Unie uplatněn, jak bylo uvedeno výše.

61. Napadený rozsudek je tak zjevně nedostatečně odůvodněn, co se týče námitky nepřípustnosti žaloby.

62. V důsledku toho, s ohledem na toto dvojí nesplnění povinnosti uvést odůvodnění ze strany Tribunálu a bez nutnosti přezkoumat meritorní důvody uváděné navrhovatelem na podporu jeho kasačního opravného prostředku, je dle mého názoru třeba napadený rozsudek zrušit.

63. V souladu s čl. 61 prvním pododstavcem statutu Soudního dvora Evropské unie může Soudní dvůr v případě zrušení rozhodnutí Tribunálu buď sám vydat konečné rozhodnutí, pokud to stav řízení dovoluje, nebo vrátit věc Tribunálu k rozhodnutí.

64. Jsem toho názoru, že v projednávané věci může Soudní dvůr sám rozhodnout o námitce protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu vznesené navrhovatelem v průběhu řízení v prvním stupni, jelikož se na jedné straně popis skutkového stavu potřebný pro rozhodnutí ve věci jeví jako úplný, dostačující a není předmětem sporu mezi účastníky a na druhé straně byly prvky sporu kontradiktorně projednány na jednání před Tribunálem a Soudním dvorem. Navíc je třeba mít na zřeteli zájem navrhovatele na rychlém vydání konečného rozhodnutí vzhledem k tomu, že jeho žádost o přiznání pozůstalostního důchodu byla podána již v dubnu 2015.

B. K žalobě před Tribunálem

65. Rozhoduje-li Soudní dvůr ve věci meritorně, musí rozhodovat spor v tom stavu, v jakém se nacházel před Tribunálem, není tedy již namístě vyjadřovat se k důvodům kasačního opravného prostředku ani k nepřípustnosti prvního z uvedených důvodů, které se dovolávala Rada na jednání.

66. V řízení v prvním stupni se navrhovatel domáhal zrušení sporného rozhodnutí a „v případě potřeby“ zrušení rozhodnutí o zamítnutí stížnosti. V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury návrhové žádání znějící na zrušení a formálně směřující proti rozhodnutí o zamítnutí stížnosti vede v případě, kdy toto rozhodnutí nemá samostatný obsah, k tomu, že Tribunál rozhoduje o aktu, proti němuž byla podána stížnost [17]. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o zamítnutí stížnosti nemá samostatný obsah, musí být žaloba považována za žalobu proti samotnému spornému rozhodnutí.

1. K přípustnosti

67. Komise ve své žalobní odpovědi dospěla k závěru o nepřípustnosti návrhového žádání znějícího na zrušení s odůvodněním, že mezi stížností a žalobou není shoda, jelikož první dokument neobsahuje tvrzení o námitce protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu.

16 – Viz rozsudek ze dne 20. května 2010, Gogos v. Komise (C-583/08 P, EU:C:2010:287, bod 29), a usnesení ze dne 31. března 2011, EMC Development v. Komise (C-367/10 P, nezveřejněné, EU:C:2011:203, bod 46).

17 – Viz rozsudek ze dne 17. ledna 1989, Vainker v. Parlament (293/87, EU:C:1989:8, bod 8).

68. V tomto ohledu nutno připomenout, že pravidlo shody mezi stížností ve smyslu čl. 91 odst. 2 služebního řádu a následnou žalobou vyžaduje, aby žalobní důvod vznesený před unijním soudem byl vznesen již v rámci postupu před zahájením soudního řízení, aby se OOJ mohl seznámit s kritikou dotyčné osoby vůči napadenému rozhodnutí, jinak je žaloba nepřípustná [18].

69. Z toho vyplývá, že návrhová žádání předložená unijnímu soudu v žalobách úředníků mohou obsahovat pouze výtky spočívající na stejném důvodu jako výtky uplatněné ve stížnosti s tím, že tyto výtky mohou být před unijním soudem dále rozvedeny předložením žalobních důvodů a argumentů, které nejsou nutně uvedeny ve stížnosti, ale úzce s ní souvisejí [19].

70. Bylo upřesněno, že jelikož postup před zahájením soudního řízení má neformální charakter a zúčastněné osoby jednají v tomto stadiu zpravidla bez pomoci právního zástupce, nesmí administrativa vykládat stížnosti restriktivním způsobem, ale naopak je musí přezkoumávat velkoryse, a dále že cílem článku 91 služebního řádu není striktně a definitivně vymezovat případnou fázi právního sporu, pokud žaloba nemění důvod ani předmět stížnosti [20].

71. V projednávané věci je nesporné, že stížnost si sepsal sám navrhovatel a neuvedl v ní námitku protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu, přičemž sepsání stížnosti následovalo po pouhém ústním sdělení o tom, že pozůstalostní důchod nebyl přiznán z důvodu nedostatečné délky trvání manželství. V této stížnosti navrhovatel zpochybnil stanovisko Komise a poukázal na své více než dvacetileté nesezdané soužití se zesnulou úřednicí. Za těchto okolností nutno posoudit námitku protiprávnosti výše uvedeného článku z důvodu porušení zásady rovného zacházení tak, že úzce souvisí se stížností.

72. V každém případě bylo rozhodnuto, odchylně od pravidla shody, že námitka protiprávnosti vznesená poprvé ve fázi soudního řízení je přípustná [21].

2. K návrhu na zrušení rozhodnutí Komise o nepřiznání pozůstalostního důchodu

73. Je nesporné, že žaloba podaná k Tribunálu je založena výhradně na námitce protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu, o jejíž přípustnosti není pochyb, vzhledem k tomu, že sporné rozhodnutí spočívá hlavně na tomto ustanovení.

74. Jak bylo uvedeno výše, článek 17 přílohy VIII služebního řádu je součástí ustanovení služebního řádu upravujících právní režim pozůstalostního důchodu.

75. Článek 79 služebního řádu stanoví pro manžela pozůstalého po úředníkovi nárok na pobírání takového důchodu a jeho výši za předpokladu splnění podmínek stanovených v kapitole 4 přílohy VIII služebního řádu, která zahrnuje i článek 17 požadující, aby byl dotyčný pozůstalý manželem alespoň jeden rok.

76. Kromě toho čl. 1d odst. 1 druhý pododstavec služebního řádu stanoví, že jiný než manželský svazek se považuje za manželství za předpokladu, že jsou splněny všechny podmínky uvedené v čl. 1 odst. 2 přílohy VII služebního řádu, přičemž dvě z nich spočívají v oficiálně registrovaném partnerství a v absenci možnosti dotyčného páru uzavřít právoplatné manželství.

18 – Viz rozsudky ze dne 25. října 2013, Komise v. Moschonaki (T-476/11 P, EU:T:2013:557, bod 71), a ze dne 4. července 2014, Kimman v. Komise (T-644/11 P, EU:T:2014:613, bod 43).

19 – Viz rozsudek ze dne 4. července 2014, Kimman v. Komise (T-644/11 P, EU:T:2014:613, bod 45 a citovaná judikatura).

20 – Viz rozsudek ze dne 25. října 2013, Komise v. Moschonaki (T-476/11 P, EU:T:2013:557, bod 76 a citovaná judikatura).

21 – Rozsudek ze dne 27. října 2016, ECB v. Cerafogli (T-787/14 P, EU:T:2016:633).

77. Použití těchto ustanovení při posuzování žádosti navrhovatele o přiznání pozůstalostního důchodu vedlo Komisi k závěru, že ačkoli dotyčný má postavení pozůstalého manžela s ohledem na manželství se zesnulou úřednicí, podmínka délky trvání tohoto manželství splněna není. Mimoto existence více než dvacetiletého společného nesezdaného soužití nemůže být zohledněna, jelikož podmínka pro to, aby s jiným než manželským svazkem bylo zacházeno stejně jako s manželstvím, stanovená v čl. 1 odst. 2 písm. c) bodě iv) přílohy VII služebního řádu a spočívající v nemožnosti uzavřít právoplatný sňatek v členském státě, není splněna.

78. S ohledem na rozsah přezkumu Soudního dvora je třeba zdůraznit, že navrhovatel nevytýká Komisi, že se v projednávané věci dopustila nesprávného posouzení skutkového stavu. Pouze tvrdí, že negativní individuální rozhodnutí Komise je neoprávněné, protože je založeno na normě, která je sama protiprávní.

79. Na základě dvou formálně oddělených žalobních důvodů navrhovatel v podstatě tvrdí, že článek 17 přílohy VIII služebního řádu je protiprávní z důvodu rozporu se zásadou rovného zacházení nebo zákazu diskriminace, přičemž žaloba v tomto ohledu odkazuje na článek 21 Listiny a na článek 2 směrnice 2000/78.

80. Článek 21 odst. 1 Listiny zní následovně:

„Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“

81. Navrhovatel neupřesnil důvod diskriminace v projednávaném případě, ale z jeho podání lze dovodit, že tento důvod spočívá v právní povaze vztahu mezi členy páru, přičemž tento pojem sice není obsažen ve výše uvedeném výčtu, avšak tento není taxativní, což potvrzuje použití příslovce „zejména“.

82. V každém případě je třeba konstatovat, že z úvah obsažených v žalobě jakož i z vyjádření ke spisu vedlejšího účastníka řízení předloženého Radou vyplývá, že navrhovatel jasně zpochybňuje slučitelnost článku 17 přílohy VIII služebního řádu s obecnou zásadou rovného zacházení. Komise i Rada taktéž zasadily svoji obranu do obecnějšího kontextu rovného zacházení.

83. Dodržování zásady rovného zacházení je součástí obecných zásad unijního práva, jejichž základní povaha je zakotvena v článku 20 Listiny, které čl. 6 odst. 1 SEU přiznává stejnou právní sílu jako Smlouvám. Jak vyplývá z čl. 51 odst. 1 Listiny, jsou její ustanovení určena mimo jiné orgánům Unie, jež jsou v důsledku toho povinny respektovat práva, jež Listina zakotvuje [22].

84. V projednávaném případě navrhovatel namítá porušení zásady rovného zacházení zakotvené v článku 20 Listiny ve dvou rovinách.

a) K rozdílnému zacházení s nesezdanými páry

85. Úvodem je třeba zdůraznit, že otázka, zda se jedná o srovnatelné situace, musí být posuzována ve světle předmětu a cíle aktu Unie, který zakládá dotčené odlišení [23].

22 – Viz rozsudek ze dne 19. září 2013, Přezkum, Komise v. Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, bod 39). Je třeba dodat, že odkaz navrhovatele na směrnici 2000/78, která je vyjádřením obecné zásady rovného zacházení v oblasti zaměstnání a povolání, je v daném případě irelevantní, jelikož se jedná o spor týkající se legality ustanovení služebního řádu.

23 – Viz rozsudek ze dne 1. března 2011, Association belge des Consommateurs Test-Achats a další (C-236/09, EU:C:2011:100, bod 29).

86. Cílem a účelem pozůstalostního důchodu upraveného zejména v čl. 17 prvním pododstavci přílohy VIII služebního řádu je přiznat pozůstalému manželovi náhradní příjem určený k částečné kompenzaci ztráty příjmů zesnulého manžela [24].

87. Navrhovatel tvrdí, že ve srovnatelné situaci se nachází nesezdaný pár žijící ve stabilním a dlouhodobém vztahu, kde jeden z partnerů finančně podporuje druhého, a manželský pár nebo pár žijící v jiném než manželském svazku, přičemž nepřiznání pozůstalostního důchodu pozůstalému nesezdanému partnerovi znamená porušení zásady rovného zacházení.

88. Navrhovatel v tomto ohledu prosazuje takový přístup k účelu pozůstalostního důchodu, který je založen na analýze páru *ex post*, nikoli *ex ante*, jakou rozvádějí ostatní účastníci řízení, a který dospívá ke zjištění, že ke dni úmrtí jednoho z partnerů se pozůstalý partner ocitá ve zcela totožné situaci jako pozůstalý manžel, tedy v situaci osoby, která po dlouhá léta využívala příjmů svého partnera a náhle je o ně připravena.

89. Tento zužující výklad účelu pozůstalostního důchodu, záměrně zaměřený výhradně na materiální přístup k situaci posuzované až ke dni úmrtí úředníka, neodráží přesně *ratio legis* čl. 17 prvního pododstavce přílohy VIII služebního řádu.

90. Z tohoto textu, ve spojení s dalšími relevantními ustanoveními služebního řádu, vyplývá, že přiznání pozůstalostního důchodu není podmíněno potřebností pozůstalého manžela co do jeho příjmů nebo majetku, která by měla dokládat jeho nezpůsobilost uspokojovat své potřeby, a tedy jeho dřívější finanční závislost na zesnulém.

91. Nárok na uvedený důchod vynahrazuje ztrátu solidarity vyplývající ze zákonných povinností, které zavazují členy páru od okamžiku uzavření jejich svazku a trvají v čase. V tomto ohledu je nutné poznamenat, že článek 26 přílohy VIII služebního řádu stanoví, že pokud pozůstalý manžel uzavře nové manželství, jeho nárok na pozůstalostní důchod zaniká, což u nesezdaného soužití (nebo registrovaného partnerství) neplatí, bez ohledu na jejich trvání a stabilitu.

92. Tato solidarita samozřejmě existuje v rámci manželství, jediné formy občanskoprávního vztahu, která je společná všem členským státům Unie [25] a jejíž obsah má v zásadě všeobecnou platnost [26], přičemž účelem manželství je zejména úprava osobních, hmotněprávních a majetkových povinností manželů po dobu trvání jejich svazku. Za tímto účelem manželství dává manželům určitá práva a povinnosti jednoho vůči druhému, zejména vyživovací povinnost, povinnost přispívat na výdaje společné domácnosti, a ukládá jim též finanční solidaritu vůči třetím osobám v souvislosti s dluhy společné domácnosti. Kromě toho registrace manželství podléhá přísnému formalismu.

93. Ačkoli je uznávání jiného než manželského registrovaného partnerství v jednotlivých vnitrostátních právních řádech různorodé, lze konstatovat, že uvedené partnerství též přináší právní režim do života páru, který podléhá skutečnému formalismu, a obsahuje práva a povinnosti partnerů, což jej nepopiratelně přibližuje manželskému stavu.

24 – Viz rozsudky ze dne 21. října 2009, Ramaekers-Jørgensen v. Komise (F-74/08, EU:F:2009:142, bod 53), a ze dne 1. července 2010, Mandt v. Parlament (F-45/07, EU:F:2010:72, bod 88).

25 – Viz rozsudek ze dne 6. května 2014, Forget v. Komise (F-153/12, EU:F:2014:61, bod 29).

26 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. října 2009, Komise v. Roodhuizen (T-58/08 P, EU:T:2009:385 bod 75).

94. Naproti tomu faktický svazek nebo volný svazek, kterým je nesezdané soužití[27], z podstaty věci nepředstavuje pro ty, kteří si tuto formu občanskoprávního svazku vybrali, žádný závazný právní rámec a nepřináší tedy žádné právní a majetkové dopady do vztahů mezi členy nesezdaného páru. Určení povahy těchto vztahů, které by případně mohly odrážet faktickou solidaritu mezi členy nesezdaného páru, záleží pouze na vůli a rozhodnutí členů svazku a nepodléhá žádnému formalismu.

95. Navrhovatel odkazuje na právní nauku a na rozhodnutí belgických soudů, které uznávají existenci naturálních povinností mezi členy nesezdaného páru, jež se mohou stát občanskoprávními povinnostmi. Kromě skutečnosti, že unijní soud musí v rámci posouzení srovnatelnosti situací dotčených osob zohlednit pojetí převažující v celé Unii, a nikoli v jednom členském státě[28], příklad z judikatury poskytnutý navrhovatelem dobře ukazuje, že přeměna naturální povinnosti, která je pouze morální povahy, na občanskoprávní povinnost právní povahy závisí pouze na jednostranném závazku jednoho ze členů páru.

96. Jako relevantní se mi nejeví ani odkaz na rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179), týkající se výkladu článků 1 a 2 směrnice 2000/78 z pohledu německého práva, které přiznává párům, jež uzavřely registrovaný jiný než manželský svazek, nižší pozůstalostní důchod než manželským párům. Srovnání se týkalo situace dvou osob stejného pohlaví, které nemají možnost uzavřít manželství a které žijí v registrovaném jiném než manželském svazku, se situací manželského páru, zatímco v projednávaném případě je srovnávána situace dvou osob žijících ve volném svazku a situace manželského páru nebo páru, který sice nemá možnost uzavřít manželství, ale který uzavřel registrovaný jiný než manželský svazek.

97. Je třeba zdůraznit, že v bodě 75 rozsudku ze dne 15. dubna 2010, Gualtieri v. Komise (C-485/08 P, EU:C:2010:188), Soudní dvůr uvedl, že ačkoli faktické svazky a zákonem uznané svazky, jako je manželství, vykazují podobnosti, tyto nemohou nevyhnutelně vést ke stejnému zacházení s těmito dvěma druhy svazků.

98. Kromě toho Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 3. dubna 2012, Van der Heidjen v. Nizozemsko (CE:ECHR:2012:0403JUD004285705, § 69) uvedl následující: „Manželství přiznává těm, kteří jej uzavírají, zvláštní postavení. Výkon práva uzavřít manželství je chráněn článkem 12 [Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. Listopadu 1950] a přináší společenské, osobní a právní důsledky (viz *mutatis mutandis* rozsudky ESLP ze dne 29. dubna 2008, Burden v. Spojené království, CE:ECHR:2008:0429JUD001337805, § 63, a ze dne 2. listopadu 2010, Şerife Yiğit v. Turecko, CE:ECHR:2010:1102JUD000397605, § 72). Stejně tak právní důsledky registrovaného partnerství odlišují tento typ vztahu od jiných forem soužití. Spíše než délka vztahu nebo vzájemná podpora jeho členů je zde určujícím prvkem existence veřejného závazku nedílně spojeného se souborem práv a povinností smluvního typu“.

99. Za těchto okolností, s ohledem na výše připomenutý a upřesněný účel pozůstalostního důchodu, mám za to, že situace poměřované navrhovatelem nejsou srovnatelné, jelikož mezi faktickými svazky a zákonem uznanými svazky, ať se jedná o manželství nebo o registrovaný jiný než manželský svazek, existuje nepřekonatelný rozdíl právní povahy. Rozdílné zacházení proto nemůže vést k závěru, že se jedná o porušení zásady rovného zacházení.

100. Tento závěr však neuzavírá diskusi o důvodu kasačního opravného prostředku, který vychází z námitky protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu ve vztahu k porušení zásady rovného zacházení.

27 – Článek 515-8 francouzského občanského zákoníku stanoví, že nesezdané soužití („concubinage“) je faktický svazek, který se vyznačuje dlouhodobým a kontinuálním společným soužitím dvou osob opačného nebo stejného pohlaví, které žijí v páru.

28 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 31. května 2001, D a Švédsko v. Rada (C-122/99 P a C-125/99 P, EU:C:2001:304, bod 49).

b) K rozdílnému zacházení s páry, jejichž manželství trvá méně než jeden rok

101. Navrhovatel ve své žalobě podrobil kritice podmínku délky trvání osobního vztahu stanovenou pro přiznání pozůstalostního důchodu s tvrzením, že kritérium více než ročního trvání manželství nebo jiného než manželského svazku je „svévolné a nepřiměřené“.

102. Tato argumentace musí být zasazena do skutkového a právního rámce sporu, kdy navrhovatel byl ženat se zesnulou úřednicí déle než 11 měsíců, přičemž rozhodnutí Komise o zamítnutí žádosti o přiznání pozůstalostního důchodu bylo zdůvodněno nedostatečnou délkou trvání manželství, kratšího než jeden rok, a odmítnutím započítat předchozí dobu nesezdaného soužití.

103. V projednávané věci mohou být situace páru sezdaného více než jeden rok a situace páru sezdaného méně než jeden rok, bez ohledu na to, zda jim předcházel společný život v rámci nesezdaného soužití, považovány za srovnatelné s ohledem na cíl pozůstalostního důchodu, přičemž se nevyžaduje, aby dotčené situace byly totožné [29].

104. V obou případech se jedná o páry, které uzavřely veřejný závazek přiznávající každému z manželů, *již v den uzavření manželství*, soubor specifických práv a povinností, které mají jeden vůči druhému a ve vztahu ke třetím osobám a které zakládají zákonnou solidaritu, což vykazuje dostatečnou podobnost mezi situacemi s ohledem na dotčené plnění.

105. Může být odlišování těchto dvou kategorií osob nacházejících se ve srovnatelných situacích objektivně odůvodněné?

106. V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 52 odst. 1 Listiny připouští, že výkon práv a svobod uznaných touto Listinou může být omezen za předpokladu, že tato omezení jsou stanovena zákonem, respektují podstatu uvedených práv a svobod a jsou při dodržení zásady proporcionality nezbytná a skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.

107. Z tohoto článku vyplývá, že aby mohlo být omezení práva na rovné zacházení považováno za slučitelné s unijním právem, musí v každém případě splňovat tři podmínky [30], konkrétně musí být toto omezení stanoveno zákonem, sledovat cíl obecného zájmu a nebýt nadměrné v tom smyslu, že musí být nezbytné a přiměřené sledovanému cíli a že jím nesmí být dotčen „základní obsah“, tedy podstata práva nebo svobody.

1) Právní základ

108. Omezení musí být „stanoveno zákonem“. Jinak řečeno, dotčené opatření musí mít právní základ [31], což v tomto případě nečiní problém, jelikož podmínka pro přiznání pozůstalostního důchodu spočívající ve skutečnosti, že pozůstalý byl v okamžiku úmrtí úředníka jeho manželem alespoň jeden rok, je stanovena v čl. 17 prvním pododstavci přílohy VIII služebního řádu. Kromě toho tento text odpovídá požadavkům přístupnosti, jasnosti a předvídatelnosti, vyplývajícím z judikatury Evropského soudu pro lidská práva a umožňujícím dotčeným osobám jednat se znalostí věci [32].

29 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. května 2011, Römer (C-147/08, EU:C:2011:286, bod 42).

30 – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, Volker und Markus Schecke a Eifert (C-92/09 a C-93/09, EU:C:2010:662, body 56 až 72).

31 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 1. července 2010, Knauf Gips v. Komise (C-407/08 P, EU:C:2010:389, bod 91), a ze dne 17. října 2013, Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:670, bod 35).

32 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. května 2003, Österreichischer Rundfunk a další (C-465/00, C-138/01 a C-139/01, EU:C:2003:294, bod 77); stanoviska generálního advokáta P. Cruz Villalóna ve věci Scarlet Extended (C-70/10, EU:C:2011:255, body 93 až 100), a generálního advokáta P. Mengozzihho ve věci Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:401, bod 43).

2) Cíl obecného zájmu

109. Je třeba připomenout, že pokud se jedná o legislativní akt Unie, přísluší unijnímu normotvůrci prokázat existenci objektivních kritérií použitých k odůvodnění rozdílného zacházení a předložit Soudnímu dvoru informace nezbytné k ověření existence uvedených kritérií [33].

110. Nutno konstatovat, že služební řád jako takový neposkytuje žádné bližší údaje ohledně cíle článku 17 jeho přílohy VIII. Článek 1d odst. 6 služebního řádu v obecné rovině stanoví, že „při zachování zásady zákazu diskriminace a zásady proporcionality musí být každé omezení těchto zásad odůvodněno objektivními a přijatelnými důvody a zaměřeno na dosažení oprávněných cílů obecného zájmu v rámci personální politiky“ [34].

111. Tato okolnost však nevylučuje, aby byl takový cíl dovozen z obecného kontextu dotčeného opatření za účelem výkonu soudního přezkumu jak ohledně jeho oprávněnosti, tak i vhodnosti a nezbytnosti prostředků zavedených k dosažení tohoto cíle [35].

112. Komise a Rada k tomuto bodu uvedly, jak ve svých vyjádřeních, tak na jednání, že je nutné potírat podvody spočívající v účelových sňatcích, zachovávat tak rovnováhu v důchodovém systému, bránit nadměrným výdajům spojeným s administrativou v případech porušujících zásadu řádné správy, zejména co se týče posuzování faktických důkazů, a tím zaručit rovné zacházení s úředníky.

113. Tyto různé snahy mohou být považovány za cíle obecného zájmu, tedy oprávněné, Unií uznané, a musí tak být podrobeny ze strany Soudního dvora přezkumu proporcionality, jak je stanoven v článku 52 Listiny.

3) Přezkum proporcionality

114. Zásada proporcionality patří podle ustálené judikatury k obecným zásadám unijního práva. Vyžaduje, aby opatření byla způsobilá k uskutečnění legitimních cílů sledovaných dotčenou právní úpravou a nepřekračovala meze toho, co je nezbytné k dosažení těchto cílů [36], přičemž se má za to, že pokud se nabízí volba mezi několika přiměřenými opatřeními, je třeba zvolit nejméně omezující opatření a způsobené nevýhody nesmějí být nepřiměřené sledovaným cílům [37].

i) Vhodnost

115. Je třeba ověřit, zda je sporné ustanovení způsobilé přispět k uskutečnění výše uvedených cílů obecného zájmu.

33 – Viz rozsudky ze dne 16. prosince 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine a další (C-127/07, EU:C:2008:728, bod 47), a ze dne 17. října 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, bod 78).

34 – Lze citovat bod 31 odůvodnění nařízení č. 723/2004, přinejmenším obtížně uchopitelného znění, podle něhož „podmínky tvořící základ platných ustanovení o invalidních a pozůstalostních důchodech se od doby, kdy byly poprvé přijaty, změnily a měly by tudíž být aktualizovány a zjednodušeny“. V reakci na tento bod odůvodnění poukazuji na bod 7 odůvodnění, který uvádí, že „je nezbytné dodržovat zásadu zákazu diskriminace zakotvenou ve Smlouvě o ES, a proto je nutné dále rozvíjet personální politiku zajišťující rovné příležitosti pro všechny bez ohledu na pohlaví, fyzickou výkonnost, věk, rasovou nebo etnickou příslušnost, sexuální orientaci a rodinný stav“, přičemž bod 8 odůvodnění dále rozvádí, že „úředníkům žijícím v jiném než manželském svazku, uznaném členským státem jako stálé partnerství, kteří nemohou uzavírat zákonné manželství, by měly být přiznány stejné výhody jako manželským párům“.

35 – V tomto smyslu, k zásadě zákazu diskriminace na základě věku, viz rozsudky ze dne 16. října 2007, Palacios de la Villa (C-411/05, EU:C:2007:604, body 56 a 57); ze dne 12. ledna 2010, Petersen (C-341/08, EU:C:2010:4, bod 49), a ze dne 6. listopadu 2012, Komise v. Maďarsko (C-286/12, EU:C:2012:687, bod 58).

36 – Viz rozsudky ze dne 18. listopadu 1987, Maizena a další (137/85, EU:C:1987:493, bod 15); ze dne 12. listopadu 1996, Spojené království v. Rada (C-84/94, EU:C:1996:431, bod 57); ze dne 10. prosince 2002, British American Tobacco (Investments) a Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741, bod 122); ze dne 8. dubna 2014, Digital Rights Ireland a další (C-293/12 a C-594/12, EU:C:2014:238, bod 46), jakož i ze dne 16. června 2015, Gauweiler a další (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 67).

37 – Viz rozsudky ze dne 11. července 1989, Schräder HS Kraftfutter (265/87, EU:C:1989:303, bod 21); ze dne 12. července 2001, Jippes a další (C-189/01, EU:C:2001:420, bod 81), jakož i ze dne 9. března 2010, ERG a další (C-379/08 a C-380/08, EU:C:2010:127, bod 86); v tomto smyslu viz taktéž rozsudek ze dne 16. června 2015, Gauweiler a další (C-62/14, EU:C:2015:400, bod 91).

116. V rámci tohoto posouzení je podle Komise a Rady třeba zohlednit skutečnost, že při úpravě systému sociální ochrany úředníků Unie má normotvůrce širokou posuzovací pravomoc [38]. Uznání takové pravomoci s sebou nese potřebu ověřit, zda zvolený prostředek není zjevně nevhodný nebo nepřiměřený [39].

117. Soudní dvůr však uvedl, že tento prostor pro uvážení nesmí vést k tomu, že zásada zákazu diskriminace bude zbavena své podstaty [40], což nutně platí i pro zásadu rovného zacházení. Soudní dvůr taktéž uvedl, že právní předpisy lze považovat za vhodné k zaručení uskutečnění dovolávaného cíle pouze tehdy, pokud opravdu odpovídají snaze jej dosáhnout soudržným a systematickým způsobem [41].

118. V tomto ohledu lze mít v projednávané věci pochybnosti, vezmeme-li v úvahu situaci nenadálého úmrtí, zejména při nehodě, jednoho z manželů páru sezdaného po dobu 11 měsíců a 29 dní, jehož pozůstalému manželovi by byl nárok na pozůstalostní důchod upřen, zatímco naopak partner, který by uzavřel manželství s vážně nemocným úředníkem, který by nakonec zemřel po dvanácti měsících občanskoprávního svazku, by nárok na uvedený důchod měl.

119. Toto porovnání situací ukazuje slabinu ustanovení, které je založeno výhradně na kritériu *ratione temporis*, za použití automaticky a slepě fungujícího „data odstřihnutí“.

120. Mimoto lze vznést pochybnosti i ve vztahu k analýze *in concreto* tvrzených cílů odlišování a především prvního z nich, který se týká boje proti podvodům a s nímž jsou tři další důvody úzce spojeny či z něj dokonce vyplývají.

121. Je totiž třeba vymezit pojem „podvod“ uváděný Komisí a Radou, které používají výraz „budoucí dědické dohody“, což je koncept týkající se *a priori* pouze pravidel dědění, nebo v dalším významu též „účelových sňatků“. Tvrzeným důvodem je prostřednictvím stanovení délky trvání manželství předcházet riziku, že tento sňatek bude uzavřen spíše za účelem získání nároku na finanční plnění než za účelem „projektu společného soužití“.

122. Můžeme se zabývat konkrétní situací, kterou má na mysli Komise a Rada. Výraz „účelový sňatek“ odkazuje na výraz „papírový sňatek“, obvykle používaný pro označení fiktivního svazku, jehož účelem je pouze umožnit jednomu z manželů získat tímto prostřednictvím žádané občanství druhého z manželů. Toto jednorázové protnutí zájmů dvou osob bez skutečného citového vztahu nelze vztáhnout na případ, kterým se zabýváme.

123. Prakticky jedinou představitelnou situací je situace páru, který uzavřel či neuzavřel občanskoprávní svazek, a který se rozhodne uzavřít manželství v důsledku vážného zhoršení zdravotního stavu partnera, jenž je úředníkem.

38 – Viz rozsudek ze dne 29. listopadu 2006 (T-135/05, EU:T:2006:366, bod 72). Kromě toho Soudní dvůr při výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 v rámci řízení o předběžné otázce uvedl, že členské státy mají široký prostor pro uvážení při volbě prostředků způsobilých k uskutečnění cílů své sociální politiky.

39 – Viz rozsudky ze dne 26. září 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, bod 58), a ze dne 15. dubna 2010 Gualtieri v. Komise (C-485/08 P, EU:C:2010:188, bod 72). V podobném skutkovém rámci týkajícím se diskriminace ve vztahu k poskytování sociální dávky Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 11. června 2002, Willis v. Spojené království (CE:ECHR:2002:0611JUD003604297), uvedl, že smluvní státy disponují určitým prostorem pro uvážení při určování toho, zda a do jaké míry odůvodňují rozdíly mezi situacemi, které jsou v jiných ohledech obdobné, odlišné zacházení, ale pečlivě ověřil, zda v předloženém případě nechybí objektivní a přiměřené odůvodnění odlišného zacházení, tedy zda toto odlišné zacházení nesleduje „legitimní cíl“, nebo zda není dán „přiměřený vztah proporcionality mezi užitými prostředky a sledovaným cílem“.

40 – Viz rozsudek ze dne 5. března 2009, Age Concern England (C-388/07, EU:C:2009:128, bod 51).

41 – Co se týče požadavku na soudržnost, viz kromě toho též zásadní rozsudek ze dne 10. března 2009, Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, bod 55), a ze dne 23. prosince 2015, Hiebler (C-293/14, EU:C:2015:843, bod 65). Zvláště co se týče směrnice 2000/78, viz rozsudky ze dne 12. ledna 2010, Petersen (C-341/08, EU:C:2010:4, bod 53), a ze dne 26. září 2013, HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, bod 67).

124. Kvalifikovat takový svazek jako účelový sňatek se mi jeví jako dosti sporné až nemístné, jelikož to popírá samu podstatu manželství. V tomto případě se jedná o dvě osoby, které spolu již žijí jako pár a rozhodnou se posílit svůj závazek vstupem do manželství, čímž pouze vycházejí vstříc relevantním ustanovením služebního řádu, která zjevně upřednostňují manželský stav. Za těchto okolností je obava, že pravým důvodem manželství není „projekt společného soužití", zcela lichá, vzhledem k tomu, že společný život občanskoprávnímu svazku již předcházel.

125. Rozhodnutí se pro manželský stav má nutně a za každých okolností majetkový rozměr a směřuje k dosažení právní jistoty a maximální ochrany partnera po dobu trvání svazku a při jeho ukončení. Skutečnost, že je toto rozhodnutí učiněno v důsledku znepokojivé informace o zdravotním stavu partnera, nesvědčí o podvodu, ale potvrzuje sílu pouta existujícího mezi dvěma osobami, které se zavazují na dobu, která nikdy nemůže být s jistotou dopředu známa, bez ohledu na závažnost choroby partnera vstupujícího do manželství. Nejde zde podle mého názoru o žádné zneužití manželství, jak tvrdí Komise a Rada.

126. Kromě toho jakýsi „efekt opoždění" vyvolaný požadavkem na alespoň roční délku trvání manželství, podmiňující vznik nároku na pozůstalostní důchod, je zcela neslučitelný s právní povahou manželství, jehož účinky nastávají již v okamžiku jeho uzavření. Komise a Rada důrazně vyzdvihly, že rozdílné zacházení s osobami sezdanými a s osobami nesezdanými, zakotvené ve služebním řádu, spočívá na „odlišném rodinném stavu, vyplývajícím ze svobodného rozhodnutí zúčastněných osob", přičemž manželský stav se svými právními a finančními a povinnostmi zavazujícími manžele se s ohledem na účel pozůstalostního důchodu nutně odlišuje od pouhého volného svazku.

127. Nutno konstatovat, že navrhovatel a paní N se dne 9. května 2014 rozhodli pro manželský stav, který okamžitě nastolil právní rámec, na který tyto orgány odkazují jakožto na objektivní kritérium odlišování. Pokud by v takových případech, jako je palčivá situace navrhovatele, nešlo o bolestný lidský příběh, bylo by možno se pozastavit nad ironií situace, kdy se Komise a Rada pro zamítnutí žádosti o pozůstalostní důchod uchylují k pojmu „účelového sňatku" poté, co navrhovateli vytkly, v rámci testu srovnatelnosti ve vztahu k účelu pozůstalostního důchodu, že se nerozhodl pro manželský stav.

128. Za těchto okolností se mi dotčené opatření jeví jako zjevně nepřiměřené sledovanému cíli, kterým je potírání podvodů, přičemž ke stejnému závěru je nutno dospět i z jiných důvodů, které s ním pouze logicky souvisejí.

129. Pro případ, že by důvod oprávněnosti vycházející ze zachování finanční rovnováhy důchodového systému mohl být předmětem samostatného posouzení, je třeba konstatovat, že nebezpečí narušení této rovnováhy při neexistenci předmětného rozdílného zacházení nebylo nijak prokázáno či alespoň vysvětleno Komisí ani Radou. Navíc z judikatury Soudního dvora vyplývá, že rozpočtové důvody čistě finanční povahy nemohou představovat samy o sobě legitimní cíl způsobilý odůvodnit odchylku od obecné zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace [42].

ii) Nezbytnost

130. Pokud by Soudní dvůr shledal podmínku ročního trvání manželství jako zjevně přiměřenou, bylo by třeba zabývat se otázkou, zda je takové ustanovení, jako je ustanovení dotčené v projednávané věci, nezbytné pro dosažení sledovaných cílů. Opatření je nezbytné, jestliže by sledovaného legitimního cíle nebylo možno dosáhnout pomocí méně omezujícího, ale stejně vhodného prostředku [43].

42 – Viz rozsudky ze dne 19. června 2014, Specht a další (C-501/12 až C-506/12, C-540/12 a C-41/12, EU:C:2014:2005, bod 77), a ze dne 11. listopadu 2014, Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, bod 41); v tomto smyslu, co se týče rovnosti zacházení mezi muži a ženami, viz rozsudky ze dne 17. června 1998, Hill a Stapleton (C-243/95, EU:C:1998:298, bod 40); ze dne 6. dubna 2000, Jørgensen (C-226/98, EU:C:2000:191, bod 39); ze dne 23. října 2003, Schönheit a Becker (C-4/02 a C-5/02, EU:C:2003:583, bod 85), a ze dne 21. července 2011, Fuchs a Köhler (C-159/10 a C-160/10, EU:C:2011:508, bod 74).

43 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. září 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, bod 69).

V projednávané věci je třeba zkoumat, zda neexistuje méně radikální řešení toho, jak zamezit nebezpečí podvodů, zachovat tak finanční rovnováhu důchodového systému, bránit nadměrným výdajům spojeným s administrativou případů porušujících zásadu řádné správy, a tím zaručit rovné zacházení s úředníky.

131. Dodejme, že v tomto případě je zvolené řešení přinejmenším radikální, protože každé úmrtí úředníka, k němuž dojde v průběhu dvanácti měsíců po svatbě, bude zakládat nevyvratitelnou domněnku podvodu a připraví pozůstalého manžela o pozůstalostní důchod.

132. Nejméně omezující pro dotčené osoby by bylo, dát jim možnost prokázat, že se nejedná o účelový sňatek tím, že předloží důkazy o tom, že již dříve skutečně vedly společný život po dobu, díky které dosáhnou osudné hranice dvanácti měsíců. Je třeba zdůraznit, že takové řešení by nebylo v rozporu s přístupem uplatňovaným při určování srovnatelnosti situací, které jsou mezi sebou poměřovány, kde na jedné straně stojí zákonem uznané svazky a na druhé straně faktické svazky, jelikož toto řešení nezpochybňuje souvislost mezi manželstvím a pozůstalostním důchodem.

133. Tento méně omezující přístup by přitom nebyl nepřiměřený.

134. Co se týče cíle bránit nadměrné administrativní zátěži, je třeba poukázat na to, že toto tvrzení Komise a Rady není podloženo žádnými relevantními výpočty. Rada ve svém spisu vedlejšího účastníka uvádí, že evropská veřejná služba čítá více než 58 000 úředníků a ostatních zaměstnanců a více než 20 000 příjemců prostředků z důchodového systému. Tyto údaje jsou zjevně nedostatečné ve vztahu k otázce řešené v projednávané věci, která se týká pouze manželství kratších než jeden rok, o nichž se lze důvodně domnívat, že představují pouze zlomek vyřizovaných případů, vzhledem k tomu, že případ, jímž se zde zabýváme, je dle mých informací prvním, který se týká této specifické problematiky.

135. Kromě toho se nejedná o to požadovat po správním orgánu jakékoli šetření ohledně situace dotčeného páru s posouzením právních otázek týkajících se osobního stavu zúčastněných osob, ověřit je třeba pouze délku společného soužití, jež předcházelo sňatku, která je snadno prokazatelná v případě registrovaného jiného než manželského svazku a – jak ukazuje projednávaná věc – nepřináší žádné obtíže ani v případě nesezdaného soužití. Toto posouzení čistě věcné povahy nemůže zakládat nerovnost v zacházení s úředníky.

136. Je třeba též poznamenat, že ačkoli tvůrce služebního řádu zjevně postupoval cestou kategorizace, nevyloučil individuální posouzení *in concreto*, což dokládá čl. 1 odst. 1 písm. d) přílohy VII služebního řádu, který stanoví, že úředníkovi, který nesplňuje podmínky stanovené pro přiznání příspěvku na domácnost, může být tento příspěvek přesto přiznán „na základě zvláštního odůvodněného rozhodnutí [OOJ] přijatého na základě podpůrných dokladů“, pokud převzal skutečnou odpovědnost za rodinu.

137. Konečně i z hlediska výše uvedeného odhadu rozumného množství případů týkajících se manželství kratších než jeden rok se nedomnívám, že by navrhované méně omezující opatření bylo způsobilé ohrozit finanční rovnováhu důchodového systému, k němuž Komise ani Rada neposkytly žádnou přesnou informaci, kromě sdělení o takovém počtu přispívajících osob, který značně převyšuje počet příjemců.

138. Je třeba připomenout, že článek 17 přílohy VIII služebního řádu upravuje přiznávání pozůstalostního důchodu manželovi pozůstalému po úředníkovi zesnulém v době své činné služby. Není nerozumný předpoklad, že se většinou jedná o situace, jak ukazuje i příklad navrhovatele, kdy úředník zemře po mnoha letech výkonu povolání, a tedy přispívání do důchodového systému, ze kterého však nebude vyplácen starobní důchod. V tomto případě lze říci, že přiznání pozůstalostního důchodu pozůstalému manželovi, který prokáže existenci společného soužití před uzavřením manželství v délce umožňující dosáhnout požadovaných dvanácti měsíců, a to ve výši 60 % starobního důchodu, na který by měl nárok pozůstalý manžel, není *a priori* způsobilé ohrozit finanční rovnováhu důchodového systému.

139. Z předchozích úvah vyplývá, že minimální požadovaná doba dvanácti měsíců manželství představuje opatření, které i přes zohlednění široké posuzovací pravomoci a praktických požadavků na správu důchodového systému překračuje meze toho, co je nezbytné pro dosažení cílů obecného zájmu sledovaných tvůrcem služebního řádu.

iii) Nepřiměřený zásah do práv úředníků

140. V případě, že by měl Soudní dvůr za to, že požadovaná minimální dvanáctiměsíční doba trvání manželství představuje opatření vhodné a nezbytné k dosažení vytýčených cílů, zbývalo by ještě posoudit jeho přiměřenost v užším slova smyslu. Z tohoto titulu nesmějí opatření, ani jsou-li vhodná a nezbytná k dosažení legitimních cílů, způsobovat nevýhody, které jsou v nepoměru ke sledovaným cílům. Jinak řečeno, je nutné se přesvědčit, že takové ustanovení, jako je dotčené ustanovení, nepovede k nepřiměřenému omezení oprávněných očekávání úředníků [44]. Nakonec jde o to spravedlivě poměřit protichůdné zájmy úředníků a jejich pozůstalých manželů, takových jako je navrhovatel, a zájmy Unie v rámci správy důchodového systému.

141. Je zajisté nesporné, že každé dodatečné plnění vyplácené z titulu uvedeného systému zvyšuje celkovou výši výdajů, a tím i zátěž, kterou tento systém představuje pro rozpočet Unie. Toto tvrzení však významně relativizují úvahy obsažené v tomto stanovisku a týkající se předmětu článku 17 přílohy VIII služebního řádu, konkrétně přiznávání pozůstalostního důchodu manželovi pozůstalému po úředníkovi zesnulém v době své činné služby, a tedy bez pobírání starobního důchodu, na který si tento pravidelně přispíval.

142. Důsledkem podmínky, že manželství musí trvat alespoň jeden rok, je automatické vyloučení nároku zakotveného v ustanoveních služebního řádu ve vztahu k celé skupině pozůstalých manželů, ačkoli tito případně vedli se zesnulým úředníkem po několik desítek let společný život, jak to ukazuje případ navrhovatele, s nepřímou ale účinnou účastí na přispívání do důchodového systému. Tak závažný zásah do zájmů celé skupiny osob je zcela nepřiměřený vzhledem k cíli sledovanému minimální dobou trvání manželství, která má hlavně zabránit zneužívání sociální dávky určitými osobami, což je zjevně okrajová situace.

143. Jedná se zde o nepřiměřený zásah do oprávněných zájmů úředníků a jejich pozůstalých manželů, který vede k závěru o porušení zásady rovného zacházení, jak je zakotvena v článku 20 Listiny.

144. Vzhledem k tomu, že dotyčné omezení není podle mého názoru ani nezbytné, ani přiměřené sledovaným cílům, není namístě zabývat se otázkou, zda je jím dotčena „podstata“ předmětného práva.

145. Z toho vyplývá, že podmínka, aby pozůstalý byl v okamžiku úmrtí úředníka jeho manželem po dobu jednoho roku, kterou čl. 17 první pododstavec přílohy VIII služebního řádu podmiňuje přiznání pozůstalostního důchodu, musí být prohlášena za nepoužitelnou v projednávaném případě.

146. Vzhledem k tomu, že žalobní důvod vycházející z protiprávnosti čl. 17 prvního pododstavce přílohy VIII služebního řádu je ve výše uvedeném směru opodstatněný, je namístě sporné rozhodnutí zrušit.

147. Je nutné ještě připomenout, že podle článku 266 SFEU je orgán, jehož akt byl prohlášen za neplatný, povinen přijmout opatření vyplývající z rozsudku Soudního dvora.

44 – V tomto smyslu, co se týče případu diskriminace na základě věku v rámci směrnice 2000/78, viz rozsudky ze dne 16. října 2007, Palacios de la Villa (C-411/05, EU:C:2007:604, bod 73), a ze dne 12. října 2010, Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, bod 47); dále viz též rozsudek ze dne 16. července 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria (C-83/14, EU:C:2015:480, bod 123), jakož i stanovisko generální advokátky J. Kokott v této věci (EU:C:2015:170, bod 131) a ve věci Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, bod 117), které se obě týkají směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (Úř. věst. 2000, L 180, s. 22; Zvl. vyd. 20/01, s. 23).

3. K návrhu na náhradu újmy

148. Z judikatury plyne, že vznik odpovědnosti Unie předpokládá splnění určitých podmínek, které se týkají protiprávnosti jednání vytýkaného orgánům, existence tvrzené škody a příčinné souvislosti mezi jednáním a uplatňovanou škodou, přičemž splnění všech těchto podmínek musí prokázat strana žalující [45].

149. V tomto případě navrhovatel požaduje přiznání částky 5000 EUR z titulu náhrady nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím, které je diskriminační a kterým mu byl odmítnut nárok na pozůstalostní důchod za velmi bolestných okolností. Navrhovatel zde jednou a toutéž nezákonností odůvodňuje jak žádost o náhradu újmy, tak návrh na zrušení rozhodnutí.

150. Vzhledem k tomu, že námitka protiprávnosti článku 17 přílohy VIII služebního řádu byla shledána opodstatněnou z toho důvodu, že toto ustanovení porušuje zásadu rovného zacházení zakotvenou v článku 20 Listiny, navrhuji vyhovět žádosti o náhradu újmy a rozhodnout, že zrušení sporného rozhodnutí představuje přiměřenou náhradu veškeré nemajetkové újmy, kterou navrhovatel v projednávaném případě utrpěl.

VI. Náklady řízení

151. Článek 184 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora stanoví, že je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení.

152. Podle čl. 138 odst. 1 tohoto jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě čl. 184 odst. 1 tohoto jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.

153. V projednávané věci se navrhovatel domáhá, aby Soudní dvůr na základě meritorního rozhodnutí věci vyhověl jeho nárokům vzneseným v prvním stupni, včetně uložení náhrady nákladů řízení straně žalované, konkrétně Komisi. Nedomáhá se tedy toho, aby Radě či Komisi byla uložena náhrada nákladů řízení, které vynaložil v rámci řízení o kasačním opravném prostředku.

154. Vzhledem k tomu, že Komise neměla ve věci úspěch, bude třeba jí uložit, že ponese nejen vlastní náklady řízení v obou stupních, ale i náklady vynaložené navrhovatelem v řízení v prvním stupni, v souladu s jeho návrhovým žádáním, přičemž navrhovatel ponese vlastní náklady vynaložené v řízení o kasačním opravném prostředku. Rada ponese veškeré vlastní náklady řízení.

VII. Závěry

155. Ve světle výše uvedených úvah navrhuji, aby Soudní dvůr:

1) zrušil rozsudek Tribunálu Evropské unie ze dne 3. května 2018, HK v. Komise (T-574/16, nezveřejněný, EU:T:2018:252);

2) prohlásil čl. 17 první pododstavec přílohy VIII služebního řádu úředníků Evropské unie za neplatný, jelikož podmiňuje nárok pozůstalého manžela na pozůstalostní důchod alespoň ročním trváním manželství, a to v rozporu se zásadou rovného zacházení zakotvenou v článku 20 Listiny základních práv Evropské unie;

45 – Viz rozsudky ze dne 1. června 1994 Komise v. Brazzelli Lualdi a další (C-136/92 P, EU:C:1994:211, bod 42), a ze dne 12. července 2011, Komise v Q. (T-80/09 P, EU:T:2011:347, bod 42).

3) zrušil rozhodnutí Evropské komise o odmítnutí přiznat navrhovateli pozůstalostní důchod;

4) uložil Komisi, že ponese nejen vlastní náklady řízení v obou stupních, ale i náklady vynaložené navrhovatelem v řízení v prvním stupni, přičemž navrhovatel ponese vlastní náklady vynaložené v řízení o kasačním opravném prostředku, a rozhodl, že Rada Evropské unie ponese veškeré vlastní náklady řízení.